

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

SAMOK pitää esityksen tavoitteita nuorten korkeakoulusiirtymän tukemisesta maksuttoman tutustumisen kautta kannatettavina. SAMOK tukee erilaisia tapoja lyhentää siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen. Mahdollisuus kokeilla avoimen korkeakoulutuksen opintoja maksutta voi madaltaa kynnystä korkeakouluopintoihin ja vähentää koulutusalan valintaan liittyvää epävarmuutta sekä harhavalintoja.

SAMOK pitää kiitettävänä sitä, että opintoseteli oikeuttaa myös ohjaukseen, joka tukee opintoihin hakeutumista, niiden suorittamista ja tutkintoon johtavaan koulutukseen siirtymistä. Myös setelin kahden vuoden käyttöaika on erinomainen asia, sillä se tarjoaa nuorille joustoa suorittaa opintoja esimerkiksi työnteon tai asevelvollisuuden ohessa.

Huomiot vaikutusarvioista

Kokeilun on arvioitu saavuttavan enintään 31 000 nuorta. Tilastojen valossa on oletettavaa, että opintosetelin todennäköisimpiä käyttäjiä tulevat olemaan ne nuoret, joiden siirtymä korkeakoulutukseen toteutuu melko suurella todennäköisyydellä ja lyhyen ajan sisällä muutoinkin.

Jotta opintosetelikokeilu aidosti laajentaisi korkeakoulutukseen hakeutuvien joukkoa ja palvelisi siten tehokkaimmin koulutustason nostoa, on keskeistä tavoittaa kokeilun piiriin myös ammatillisen tutkinnon suorittaneita nuoria.

Kuten nykytilanteen arvioinnissa mainitaan, ammatillisen perustutkinnon suorittaneista alle 30-vuotiaista vain noin 25 prosenttia hakee korkeakouluun heti valmistumisen jälkeen, ja kolmen vuoden sisällä osuus nousee noin 35 prosenttiin. Jotta kokeilu houkuttelisi ammatillisen toisen asteen suorittaneita opintosetelin käyttäjiksi ja tukisi heidän siirtymäänsä korkeakoulutukseen, se vaatii kohdennettuja ja erityisiä toimia sekä korkeakouluilta että ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä.

Säännöskohtaiset huomiot: ammattikorkeakoululain väliaikainen muuttaminen

Kuten yleisissä huomioissa todettiin, opintosetelin kahden vuoden käyttöaika on kiitettävä piirre. Ammattikorkeakoulututkintoon hakeutuvilla työnteko välivuosina on yleistä ja alakohtaisen osaamisen kannalta usein myös hyödyllistä, mikä perustelee vahvasti joustamista välittömän korkeasteelle hakemisen tarpeesta.

Toteuttamisessa tulee huolehtia siitä, että rahoitus kattaa avoimen korkeakoulutuksen kurssimaksut ja malliin suunnitellut ohjaukselliset lisätoimet täysimääräisesti. Esitysluonnoksessa rahoituksella korvataan yksilön normaalisti maksama osuus (15 euroa/opintopiste) ja ohjauspalvelut (5 euroa/opintopiste).

Nykyisellä hallituskaudella avoimen ammattikorkeakoulutuksen kurssien maksusääntelyä on kuitenkin kevennetty, mikä on mahdollistanut enimmäismaksujen korotuksen opintosetelin korvaamaa osuutta korkeammaksi. Täten on tärkeää varmistaa, että korkeakouluilla on todelliset edellytykset tarjota kokeilun piirissä oleville nuorille valittavaksi kursseja, joiden kulut opintoseteli aidosti kattaa.

Yhteishaun ulkopuolella olevien valintojen, kuten avoimen väylän, osalta korkeakoulujen tulisi toimia keskenään mahdollisimman yhtenäisesti ja sopia yhteisistä hakuakatauluista. Myös näiden erillisten valintojen valintaperusteet tulisi kuvata samassa muodossa ja yhtä tarkasti kuin yhteishaun hakukohteissa. SAMOK korostaa, että kokeilun toteuttamista ja sen todellisia vaikutuksia nuorten hakukäyttäytymiseen ja siirtymiin on arvioitava perusteellisesti, ja opiskelijavalintajärjestelmän on kohdeltava kaikkia hakijoita yhdenvertaisesti.

Muut huomiot

Avoim ammattikorkeakoulu keskittyy pääsääntöisesti jatkuvan oppimisen tuottamiseen. Opintosetelin korvaamasta summasta huolimatta valtaosa avoimen opetuksen todellisista tuotantokustannuksista jää edelleen ammattikorkeakoulujen perusrahoituksella katettavaksi. SAMOK muistuttaa, että tutkintoon johtava koulutus on ammattikorkeakoulun ensisijainen tehtävä. Tämän vuoksi avoimen ammattikorkeakoulutuksen järjestämiselle ei tulisi kokeilun myötä syntyä sellaista lisävastuuta, joka veisi resursseja tutkintoon johtavalta koulutukselta. Mahdollisuuksien lisääminen korkeakouluopintoihin tutustumiselle on kuitenkin itsessään erittäin kannatettavaa korkeakoulusiirtymän tueksi.

Leppämäki Samuli
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry